Deze overzichten worden gerecapituleerd op een staat, vermeldende van iedere wijk (agentschap), aantal abonnementen en bedrag.

Deze totalen moeten overeenstemmen met de totalen der kwitantie (giro) lijsten. Hiertoe wordt een staatje opgemaakt, als volgt ingericht:

Opmaking ..... kwartaal 1930.

Kaarten		Kwitanties		
Aantal abonn.	Bedrag	Aantal	Groep	Bedrag
—	—	—	gratis	
		—	Auto Giro 1/m	—
		—	id. 3/m	—
		—	Looperslijsten 1/m	—
			enz.	enz.
—	—	—		—

Door vergelijking van bovenbedoelden recapitulatiestaat met de recapitulatielijst der kwitanties en girobiljetten, is direct te vinden in welke wijk of in welk agentschap eventueele fouten schuilen.

Bij het tusschentijds abonneeren dient het abonnementsbedrag in rekening te worden gebracht vanaf den aanvangsdatum tot den eersten vervaldag.

Het eenvoudigst is om tegelijk bij de behandeling van de aanvrage de kwitantie uit te schrijven en deze kwitanties in een „Kwitantieregister Nieuwe Abonné's" in te boeken.

De behandeling hiervan zal wel geen nadere toelichting behoeven.

Er rest thans nog te behandelen de te berekenen vergoeding bij tijdelijke adresverandering.

Zooals hierboven reeds is opgemerkt ontvangt de boekhouding eene lijst van tijdelijke adreswijzigingen en bij terugkomst van de abonné de beide schriftelijke opdrachten, waarop de adreswijzigingen met datum van ingang zijn afgedrukt.

Op het laatste formulier wordt het in rekening te brengen bedrag becijferd, waarna de kwitantie wordt uitgeschreven. De kwitanties worden vervallen geboekt in een porti kwitantieregister en van daaruit gejournaliseerd.

Voor eventueele navraag naar de berekening, worden de opdrachtformulieren alfabetisch opgeborgen.

Wij meenen te moeten besluiten met de opmerking dat eene dergelijke uitvoerige uitwerking van het vraagstuk als hierboven is gegeven, op een examen niet verlangd wordt.

Wij zijn met opzet zoo uitvoerig geweest om ook minder vergevorderden in staat te stellen zich een beeld van de inrichting eener abonnements-administratie te vormen.

H. DE LEEDE.

BOEKBEOORDEELING

G. Knop: Het goederen-, geld- en kapitaalverkeer. 1929

Toen ik in de eerste maanden van mijn studie aan de Rotterdamsche Handelshoogeschool het voor mij geheel nieuwe en totaal onbekende studieterrein eens wilde verkennen, heb ik daarbij als gids genomen de toen pas verschenen dikke deelen van Handelstechniek van denzelfden schrijver, wiens naam boven deze recensie staat. Ik ben met het lezen en het maken van aanteekeningen wekenlang bezig geweest en dat tot mijn groote voldoening en tot mijn groot nut. De heer *Knop* heeft mij door middel van zijn boek ingevoerd in de wereld van het handelsgebeuren en later heb ik aan meer dan één den raad gegeven, om ook op die wijze de studie te beginnen.

Voor terreinorientatie en als basis voor latere economische beschouwingen is de conscientieuze, aan de praktijk ontleende en systematisch geordende beschrijving van den handel en de daarin voorkomende gebruiken, condities, vormen en transacties absoluut noodzakelijk. Niet alle details, die in de praktijk — hoe dikwijls zonder zin en uit sleur — worden in stand gehouden, zijn wetenswaardig. Het is dan ook de belangrijke en moeilijke taak van een schrijver, om het wezenlijke en het zinhebbende naar voren te brengen. De juiste vervulling van die taak eischt een langdurige, geduldige en gestadige bestudeering van de afwikkeling der transacties en van het ontstaan en het gebruik van documenten en de daarin vastgelegde voorwaarden door persoonlijke, critische waarneming in archieven en kantoren.

Wie de geschiedenis kent van het ontstaan van *Knop's* boeken, weet hoe menig hoofdstuk is geschreven, door deskundigen uit de praktijk gecontroleerd en becritiseerd, met hen besproken, weer herschreven tot drie en meer malen toe, voordat het voor den druk werd waardig gekeurd. En al was de schrijver, die de moeilijkheden kende als geen ander, dan nog maar ten deele bevredigd, anderen, die met en ook zonder bronvermelding van de resultaten gebruik maakten, waren dit blijkbaar wel.

Ik kan het ten volle verstaan, dat de heer *Knop* op den duur de behoefte heeft gevoeld zijn zoo zorgvuldig bijeengegaard materiaal zelf te verwerken tot een geheel, dat uitgaat boven beschrijving. In het hier aangekondigde boek heeft hij een poging — en een zeer verdienstelijke — daartoe gedaan uit een origineel standpunt. Hij heeft n.l. getracht het geheele handelsgebeuren te bezien uit het oogpunt van risicobeperking en risicoverdeeling. De gedachte zelf, dat de handel een groot stelsel is van risico-overdracht, risicoverdeeling en risicobeperking is niet nieuw, maar wel nieuw is, om concreet te laten zien, hoe dat streven zich uitspreekt in handelsvormen, gebruiken, condities en documenten.

Wijl ik zelf in een vorig jaar in mijn colleges den handel heb besproken als stelsel van risico-overdracht, risicoverdeeling en risicobeperking, maar dan meer uit economisch oogpunt, meen ik te mogen zeggen, dat het boek zou winnen, indien als begin-hoofdstuk een dergelijke economische beschouwing van het wezen van het risico, de houding ten opzichte van de risico's, de economische beteekenis van de verdeeling en de beperking der risico's en de taak van den handel in het algemeen als risicodrager, werd toegevoegd, waardoor tevens gedeelten uit bestaande hoofdstukken zouden kunnen vervallen.[1]) De overige hoofdstukken kunnen en moeten blijven, wat ze nu zijn, de aanwijzing, hoe de handel die taak concreet vervult.

Als geheel acht ik het boek van den heer *Knop* een goed stuk werk. Een al te sterk vasthouden aan de grondgedachte heeft hem wel eens verleid om de risico-mogelijkheden al te zeer uit te spinnen. Het feit, dat de handel, als geheel, de taak heeft risico's te dragen, wil nog niet zeggen, dat nu ook met elke handeling noemenswaardige risico's zijn verbonden. De vervulling van een bepaalde, wellicht niet altijd dezelfde, functie blijft de primaire taak: het risico is niet altijd noodzakelijk met de functie verbonden, daar immers de laatste oorzaak van een economisch risico — en om dit risico gaat het vooral — is de onzekerheid, die in onze maatschappij wel zeer dikwijls, maar toch niet overal en altijd aanwezig is. Het risico-dragen, niet als bijkomende maar als een zelfstandige functie beoefend, treffen we alleen aan bij de verzekeringmaatschappijen en onder zeker opzicht bij den termijnhandel.

Niet zóó gelukkig geplaatst acht ik de hoofdstukken VI—X. Daardoor komt niet voldoende uit het onderscheid tusschen de twee soorten van risicoverdeeling. Eén risicoverdeeling heeft betrekking op de risico's, die liggen tusschen producent en consument en welke verdeeld worden over deze beide eindschakels en de talrijke tusschen dezen inliggende schakels. Als regel zijn deze schakels, met uitzondering van den consument, organisaties van personen, die we ondernemingen noemen. Hoe nu de risico's, die deze ondernemingen treffen, gedragen worden door en verdeeld worden over de personen of groepen van personen, die in de onderneming zijn vereenigd, is de tweede risicoverdeeling, die van de eerste essenticel verschilt. Hoe ik me deze laatste verdeeling denk en hoe de invloed van den juridischen ondernemingsvorm op deze verdeeling is, heb ik elders uiteengezet. [2])

Een ander bezwaar is, dat de heer *Knop,* in de eerste hoofdstukken vooral, de risicoverdeeling tusschen partijen te veel als een minder nobelen strijd heeft geschilderd, waarbij de sterkste en sluwste partij zegeviert

Ik geloof niet, dat de opvatting, die daardoor wordt gesuggereerd, zich met de werkelijkheid dekt. Dat minder oirbare handelwijzen voorkomen is, helaas, waar, maar het principe van de risicoverdeeling, zooals die in contracten en documenten tot uiting komt, is toch, het geheel van de lasten, het totaal risico, over alle in aanmerking komende partijen naar billijkheid, overeenkomstig juridische en economische positie dier partijen, te verdeelen. Dit moet in een boek, als dit, worden vooropgesteld en daaraan moeten contract-clausules en condities worden getoetst.

Dat dit boek is gegroeid uit het onderwijs voor de klas, is op verschillende plaatsen, zoowel in de leer als in de voorbeelden, goed te merken. Dit is een voordeel, in zooverre de frischheid en levendigheid van den stijl er door wordt bevorderd, maar is een nadeel, wanneer ook de gemoedelijkheid en het tikje jongensjargon, dat den pratenden leeraar niet misstaat, door den schrijver wordt gebezigd tegenover een ander publiek, dan zijn leerlingen op school. En wat de voorbeelden speciaal betreft, ik stel het op prijs niet met de eeuwige Janssens en Pietersens te worden geplaagd, maar de heeren Vischbek en Bekvisch in het voorbeeld op bladzijde 69 kan ik niet uit elkaar houden.

Naar mijn overtuiging neemt dit boek op zeer verdienstelijke wijze een plaats in in de vaklitteratuur, die nog door geen der eerder bestaande boeken was bezet. Daarmee wordt zijn reden van bestaan erkend en dat is een groote verdienste op het gebied der handelsvakken, waar het in sommige regionen wemelt van nuttelooze — maar blijkbaar wel lucratieve — doublures.

M. J. H. COBBENHAGEN

[1]) Een goed, orienteerend, boekje is: *Allan H. Willett:* The economic theory of risk and insurance 1901.

[2]) Zie *mijn:* De verantwoordelijkheid in de onderneming, speciaal het derde en vierde hoofdstuk.

EFFICIËNTIE

Red.: C. A. BLAZER en L. POLAK

De Bedrijfsstudiegroepen van het Nederlandsch Instituut voor Efficiency

Door het bovengenoemd instituut werden voor eenigen tijd Bedrijfsstudiegroepen gevormd als volgt verdeeld:

1. Administratieve techniek.
   Voorz. *H. M. van Unen,* Secr. *J. Boekhout.*
   Aantal deelnemers 32.
2. Administratieve techniek II.
   Voorz. *A. M. J. Kruissink,* Secr. *Van Benthem.*
   Aantal deelnemers 35.
   Deze groep was oorspronkelijk een zelfstandige vereeniging „Stumako". Zij zet haar werkzaamheden als studiegroep van het Instituut in de tot dusver gevolgde richting voort.
3. Archiefbeheer.
   Voorz. *W. E. L. K. Andrau,* Secr. *S. Kooy.*
   Aantal deelhebbers 26.
4. Magazijnbeheer I.
   Voorz. *G. H. Bührmann,* Secr. *A. Rek.*
   Aantal deelnemers 19.
5. Magazijnbeheer II.
   Voorz. Prof. Dr. Ir. *J. Goudriaan Jr.,* Secr. *H. Grünebaum.*
   Aantal deelnemers 15.
6. Leerlingwezen.
   Voorz. Ir. *W. Maas Geesteranus,* Secr. *Dr. J. E. de Quay.*
   Aantal deelnemers 21.
7. Loonadministratie.
   Voorz. *D. W. Stork,* Secr. *J. C. Berk.*
   Aantal deelnemers 16.
8. Loonadministratie II.
   Aantal deelnemers 15.
   Deze groep is nog niet in werking getreden.
9. Transportmiddelen in het bedrijf.
   Voorz. Ir. *P. Lohr,* Secr. Ir. *C. Hynen.*
   Aantal deelnemers 25.
10. Verkooporganisaties.
    Aantal deelnemers 17.
    Deze groep heeft haar werkzaamheden nog niet aangevangen.
11. Efficiency in de huishouding.
    Aantal deelnemers 10.
    Er bestaat gegronde hoop, dat deze groep binnenkort haar werkzaamheden zal kunnen aanvangen.

(Uit „Korte Mededeelingen" No. 186 van het Ned. Inst. v. Eff).

Rationalisatie bij de Duitsche Banken

Aan een verslag van een lezing voorkomende in de R. K. W. Nachrichten v. Juni 1930 ontleenen de Korte Mededeelnigen (No. 180) van het Ned. Inst. v. Eff. o.a. het volgende:

Niet alleen de zorg voor de rentabiliteit dwingt het Duitsche bankwezen tot rationalisatie, maar evenzeer de noodzakelijkheid gelijken tred te houden met de ontwikkeling van het Postchequeverkeer. Voor de spaarkassen is bovendien van belang de aanpassing aan het moderne betalingsverkeer. Ook van buiten af werden de banken tot rationalisatie gedwongen. Spreker noemt o.a. den invloed van de reclame-campagnes van de kantoormachinefabricken en opmerkingen in vaktijdschriften. Niettegenstaande de tegenwerking in het begin ondervonden, heeft het R. K. W. een „Fachausschuss für Bankwesen" (F.A.B.) opgericht. De tot dusver bereikte resultaten zijn:

Nummering van plaatsen: Meer dan 90.000 Duitsche plaatsen, tot de kleinste gemeenten toe, zijn genummerd.

Nummering van banken: Evenals de plaatsen hebben alle banken, bijbanken enz. een algemeen geldend nummer gekregen.

Nummering van Effecten: Alle op de Duitsche beurzen verhandelde papieren zijn in een nummeringsysteem ingedeeld.

Betalingsverkeer: Men heeft zoowel den vorm (D.I.N. A 6) als den tekst van chèques genormaliseerd.